

Sámeparlamentarihkarkonferánsa, čoggganan Tråantes guovvamánu 7. b. 2017 meannudii fáttá duohtavuohhta ja soabadeapmi sámi álbmoga várás ja cealká čuovvovačča:

Mii čujuhit ahte sámiin go lea sierra álbmot ja eamiálbmot, sihke našunála ja rájárasttideaddji perspektiivvas, lea iešmearridanvuoigatvuohta ja lea vuoigatvuohta dovdat iežaset historjjá, eallit sámi álbmogin, ja mearridit sin iežaset ovdáneami ja vuoruhemiid;

Mii deattuhit ahte sámit lea okta álbmot geat ásset stáhtain Norga, Ruošša, Ruotta ja Suopma, geat iešguđege dásis leat leamaš, dahje ain leat, gártan vásihit assimilašuvdnaproseassaid guoskevaš stáhtain ja maid sámi álbmot ja siviila servodat atnet fuotnin našunála ja riikkaidgaskasaš dásis;

Mii deattuhit ahte guoskevaš stáhtaid assimilerenproseassat leat čuohcan sámiide oktasaččat ja individuála dásis sihke našunála ja rájárasttideaddji perspektiivvas, go lea okta álbmot, eamiálbmot ja veahádat, rastá geografija, agi, sohkabeali ja indiviidat geain leat sierra dárbbut, ja siviila, politihkalaš, ekonomalaš, kultuvrralaš ja sosiála vuoigatvuođasurggiid siskkobealde;

Mii deattuhit ahte mii eat vel ge leat olahan duohta dáseárvvu ja ovttáárvosašvuođa sámi álbmoga ja majoritehta álbmoga gaska guoskevaš stáhtain;

Mii čujuhit ahte stáhta assimilerenpolitihkka sámi álbmoga guovdu lea hehtten ovdáneami ja duohta dáseárvvu ja ovttáárvosašvuođa juksama sámi álbmoga ja muđui siviila servodaga gaska báikkálaččat, nationála dásis, guovlulaččat, rájaid rastá ja riikkaidgaskasaš dásis;

Mii čujuhit viidáseappot ahte lea dárbu álggahit kultuvrralaččat heivvolaš proseassaid, mii dáhkida sámi áššedovdamuša maiguin buktit albmosii ja duođaštit historjjálaš ja dálá assimilerenproseassaid ja- politihka sámi álbmoga guovdu ja makkár váikkuhusat dain proseassain ja politihkas lea leamaš ja lea sámiide ovdeš, dálá ja boahttevaš buolvvaide. Jus galgá joksat soabadeami, de fertet vuos čađahit duohtavuođaproseassa.

Mii čuoččuhit ahte dohkkeheamis, dovddasteamis ja soabadeamis ii leat sáhka dušše sápmelaččaid ja majoritehta álbmoga gaskavuodas, muhto seamma ollu das ahte dohkkehit ja dovddastit ahte assimileren váikkuhii iešguđet sápmelaččaid ja servodagaid iešguđet láhkái. Mii dárbašit eanet rabasvuođa sápmelaččaid ja sámi báikegottiid mánggabeallásaš ja iešguđetlágán vásihusain, mitalusain ja duohtavuođa čilgehusain assimilerema ja otná duohtavuođa ektui;

Mii oaidnit ahte deatalaš lea álggahit soabadanproseassaid mat buhtadit daid negatiivvalaš váikkuhusaid ja ovdáneami mat leat čuohcan sámi álbmogii, sihke oktasaččat ja individuála dásis, assimilerenproseassaid bokte. Mii vuordit ahte duohtavuođa- ja soabadanproseassa maid dagaha buhtadeami sámi álbmogii;

Mii mearridit kártet jo álgán duohtavuohta- ja soabadanproseassaid ja doarjut daid.

Mii ávžžuhit guoskevaš stáhtaid, ovttasráđálaččat soahpat vugiid ja eavttuid iešguđet sámedikkiin, álggahit duohtavuođa ja soabadanproseassaid, maida searvan ovttaskas olbmuide galgá leat eaktodáhtolaš ja sidjiide galgá addit vuoigatvuođa ja psyhkalaš doarjaga, ja ahte mii bidjat doarvá olmmošlaš, tehnikkalaš ja ruđalaš návccaid dákkár bargui;

Mii čujuhit Canada duohtavuohta ja soabadanlávdegotti bargui ja dán barggu bohtosiidda ja čuovvoleapmái našunála dásis ja álgoálbmogiid gaskkas, mii mángga dáfus lea buorren ovdamearkan ja mállen maddái boahttevaš sámi duohtavuođa ja soabadanproseassaide sámi guovlluin ja davviriikkain;

Mii geatnegahttit iežamet juohkit dieđuid duohtavuođa ja soabadanproseassaid ovdáneami birra, ja váikkuhit dan ahte dán lágan proseassat álggahuvvojit nationála dásis, ja rájáid rastá gokko lea dárbu;

Mii vuordit ahte duohtavuođa ja soabadanproseassaid ulbmil lea suokkardit ja duođaštit historjjálaš vealaheapmi ja vuoigatvuodaid rihkkumiid, čilget mot dát váikkuhit sámi álbmogii ja min servvodagaide dálá dilis ja evttohit mot sáhtašii buoridit oktavuođa gaskkal sámiid ja stáhtaid ja sámiid gaskkal siskkáldasat;

Mii vuordit maddái ahte duohtavuođa ja soabadanproseassaid boadusin livččii ahte stáhtaid ovddasteaddjit váldet ovddasvástádusa ja ovttasráđiid sámedikkiiguin nannejit sámiid sajádaga álbmogiin davviriikkain;

Mii čuoččuhit ahte jos mii galgat juksat duohta dásseárvvu ja ovttáárvosašvuođa, de fertejit riikkaidgaskasaččat dohkkehuvvon ja čadni olmmošvuoigatvuodát ja álgoálbmotvuoigatvuodát gudnejahttojuvvot ja searvvahuvvot báikkálaččat, nationála dásis, guovlulaččat, rájáid rastá ja riikkaidgaskasaš dásis, erenomážit eamiálbmotjulggaštus;